

Tùy làng mà đ&#a tr&# b&# k&# t t&# i "d&# -t&# m-amí" ho&# c s&# b&# chôn sống theo m&# ho&# c b&# b&# m&# c gi&# a r&# ng ma...

R&# ng ma, n&# i ch&# ng k&# n nh&# ng hình &# nh khi p đ&# m c&# a h&# t&# c "d&# -t&# m-amí" khi đ&# a tr&# còn ch&# a đ&# t s&# a m&# đã lâm c&# nh m&# côi.

Không ch&# tr&# s&# sinh b&# chôn sống theo m&# n&# u m&# ch&# ng may qua đ&# i lúc v&# t c&# n, v&# i t&# c "d&# -t&# m-amí", h&# còn đang bú s&# a mà m&# ch&# t thì đ&# a tr&# khó mà thoát kh&# i "án t&#". T&# p t&# c l&# c h&# u này di&# n ra &# Tây Nguyên.

Núi r&# ng Tây Nguyên là n&# i c&# trú lâu đ&# i c&# a nhi&# u t&# c ng&# i nh&# Xê-đ&#ng, Br&#u, Êđê, M'ông, Jrai, Gi&# Triêng, Bana... Nh&# ng h&# t&# c chôn sống trẻ sơ sinh theo m&# ph&# bi&# n &# t&# c ng&# i Bana và Jrai sinh - 2 t&# c ng&# i hi&# n hòa, yêu chu&# ng hòa bình và r&# t tr&#n tr&# ng s&# s&# ng, b&# t k&# đó là con ng&# i hay muông thú.

H&# t đ&# i này đ&# n đ&# i khác, nh&# ng ng&# i già Bana và Jrai đ&# u nh&# c nh&# con cháu khi vào r&# ng săn th&# t không đ&# c sát h&# i nh&# ng con thú đang b&# ng mang đ&# ch&# a. B&# i gi&# t thú nh&# th&# là gi&# t c&# m&# l&# n con, nh&# th&# là đ&# c ác và làng s&# ph&# t n&# ng. &# y v&# y mà h&# t&# c "d&# -t&# m-amí" - h&# t&# c chôn sống trẻ sơ sinh theo m&# đã ph&# n ánh đ&# u trái ng&# c.

T&# c ng&# i Jrai và Bana r&# t thân thi&# n, hào s&# ng và giàu tình c&# m. H&# m&# i ng&# i l&# u&# ng r&# u c&# n, ăn th&# t n&# ng và kho&# n đ&#i nh&# ng b&# a đ&# i ti&# c c&# ng chiêng huy&# n ho&# c. Trong cu&# c s&# ng sinh ho&# t th&# ng ngày, s&# tôn ty kính tr&#n nh&# ng đ&# i, lòng hi&# u khách hi&# n rõ. H&# đ&# c bi&# t yêu th&# ng tr&# con, nh&# t là nh&# ng đ&# a tr&# h&#y còn ch&# a đ&# t s&# a m&#.

Tộc chôn sùng trẻ sơ sinh theo mẹ ở Tây Nguyên

Tác Giả: SE s&u t&m

Thứ Ba, 21 Tháng 8 Năm 2012 05:15

Tôi làng Dip xã Ia Kreng (huyện Chư Pờ h, Gia Lai), có bà R-chăm Luih (76 tuổi, người Jrai) lý giải, sơ dĩ trẻ ch&a đ&t s&a đ& c quan tâm, yêu thương đ&c bi&t b&i đ&ng bào quan niệm chúng y&u ư t, ch&a th& t& chăm sóc mình, nếu thi&u v&ng s& quan tâm c&a người ỉ l&n, chúng s& ch&t vì khát s&a, đói ch&nh và thú đ& rình r&p.

Nhi&u người già ở huyện Kong Ch&ro (Gia Lai) biết mí, t& bao đ&i qua các gia đình, dòng họ Jrai và Bana rất coi trọng việc sinh đ&. C&p v& ch&ng nào cũng c& đ& cho nhi&u b&i quan niệm càng có nhi&u con thì càng đông vui, có thể c&y nh& con cháu đi l&y n&c, l&y c&i, săn thú... và đó là gia đình sung túc. Già làng Bok Nhâm (người Bana) biết mí, cũng vì lý do ỹ mà l&m đôi v& ch&ng hiếm muộn th&ng lo s& khi v& già s& không có con cái chăm nom. "Có làng còn quan niệm việc có nhi&u con dòng họ thêm đông đúc, hùng mạnh", già Bok Nhâm nói.

Chính vì nh&ng l& đó mà việc sinh đ&, nuôi d&y con cái đ& c xem là việc quan trọng v&i người ph&n Jrai và Bana. Đi&u này đ&ng nghĩa v&i việc khi mang thai, người m& t&ng lại s& ph&i tr&i qua nhi&u kiêng c& nghiêm ngặt cũng nh& nghi l& cúng Yàng (th&n linh) nh&m c&u mong đ&a trẻ sinh ra đ& c khỏe mạnh. Nghi l& c&u cho đ&a trẻ chào đ&i d& dàng sau 3 tháng người m& mang thai, đ& c g&i là l&n n&ng. Ba tháng sau, nghi l& b&nh đrang c&u cho người m& sinh n& d& dàng sau 6 tháng mang thai... đ& c ti&n hành.

Gia ch& bày l& v&t, m&i th&y cúng đ&n làm l& Yàng T&keng (cúng Th&n đ&). L&i kh&n có n&i dung nh& sau: "i, Th&n/ Th&n Núi, Th&n R&ng, Th&n Làng/ Hôm nay chúng tôi làm l&/ Cúng gà, cúng heo, cúng dê/ Th&n v& ch&ng ki&n và u&ng r&u cùng chúng tôi/ Đ&ng cho người đ& ch&t vì đ& khó đ&n g&n/ Đ&ng cho người ch&t không bình th&ng v& đ&n/ Đ&ng cho chúng nó biết con gái, con trai đ&/ Mong Th&n phù h&/ Cho đ& đ&, đ& t&t. Cho m& khỏe, con khỏe/ Đ& c s&ng lâu dài/ Khi con trai, con gái l&n bi&t làm ăn đ& c sung túc/ L&i m&i Th&n v& u&ng r&u v&i chúng tôi".

Lu&t t&c t& ngàn xưa c&m ng&t, lên án người đàn bà phá thai. Nếu b& phát hiện, hành vi trái đ&o đ&c đó s& b& khép t&i diên, b& k&t t&i bi&ng nhạc (không muộn nuôi con), đ& c ác và h&n nhiên s& b& h& hàng, dân làng trách móc, khinh khi. ỹ th& nh&ng vì sao h& l&i nh&n tâm chôn s&ng đ&a trẻ đáng thương mà c&i m& mà l& ra nó c&n ph&i đ& c yêu thương, vun đ&p đ&c bi&t h&n nh&ng đ&a trẻ khác?

Cách trung tâm thị xã Kon Tum khoảng 10 km, qua cây cầu Kon Klor th& m&ng b&c ngang dòng Đ&k Bla là xã Đ&k-R&-Wa (th& xã Kon Tum), n&i có nhi&u ngôi làng c& là đ&a bàn c& trú lâu đ&i c&a t&c người Bana và người Xê-đ&ng.

Tôi làng Kon J&Dri, khi đ& c h&i thăm họ t&c chôn s&ng trẻ sơ sinh "đ&-t&m-amí", không ít người người Bana ở làng rừng mình. Ch& Y' Pla (45 tuổi) m& c&a 5 đ&a con g&t đ&u xác nh&n t&c chôn s&ng trẻ sơ sinh theo mẹ là chuyện có thể t& ch& không ph&i là l&i đ&n. C& bà Y M'Lang (78 tuổi, ở làng Kon Klor), giải thích nh& đình đ&ng c&t: "M& ch&t thì đ&a trẻ đ& c đ&a ra r&ng ma v&i m& thôi. M& ch&t thì đ&a trẻ ph&i ch&t cùng m&".

H& t&c "đ&-t&m-amí" có t& bao gi&, h&i thăm nhi&u người già Jrai, Bana, đ&u ch& nh&n đ& c n& c&i hi&n l&n nh&ng cái l&c đ&u, câu trả l&i "không biết", "không rõ". Nh&ng người trong cu&c ch& rõ m&t đ&u r&ng đó là t&c l& đ& c truy&n đ&i. Ông cha quy đ&nh, m& ch&t thì đ&a trẻ s& sinh

Tộc chôn sùng trẻ sơ sinh theo mả ở Tây Nguyên

Tác Giả: SE s&u t&m

Thứ Ba, 21 Tháng 8 Năm 2012 05:15

---

buộc phải đi "dò -t&m-amí", mẹ cho gia đình không mua n. Vì họ tộc truy n đ&i l&n áp l&c t& phía dân làng, dòng họ mà đa phần cha c&a đ&a tr& s& không dám đ&u tranh đ& b&o v& con. Anh ta b& mẹ đ&a tr& b& "d&-t&m-amí", mẹ c&ng ở làng chôn s&ng nó theo m&.

C& bà Y M'lang b&t mí, không ch& tr& s& sinh b& chôn s&ng theo m& n&u m& ch&ng may qua đ&i lúc v& t& c&n, v&i t&c "d&-t&m-amí", họ còn đang bú s&a m& mà mẹ ch&t thì đ&a tr& khó mà thoát khỏi "án t&". Tù làng mà đ&a tr& b& k&t t&i "d&-t&m-amí" ho&c s& b& chôn s&ng theo m& ho&c b& b& mẹ c& gi&a r&ng ma... Khi &y n&u không ch&t vì ki&t s&c thì đ&a tr& cũng s& ch&t vì b& r&n đ&c c&n ho&c thú d& ăn.

Nh&ng ng&&i già có thể đã t&ng ch&ng ki&n hay đã t&ng tham gia "d&-t&m-amí" không dám th&a nh&n mà ch& gi&i thích gi&n đ&n r&ng do cu&c s&ng n&i núi sâu r&ng th&m ngày tr&&c v&n dĩ nghèo khó và kh&c nghi&t. N&u m& ch&t, không đ&&c bú s&a m&, không đ&&c cho ăn, đ&a tr& r&i cũng s& ch&t vì đói nên ng&&i ta tin r&ng vì c& "d&-t&m-amí" s& giúp đ&a tr& khi v& v&i th& gi&i ma s& đ&&c m& chăm sóc t&t h&n.

Ch& vì nh&ng suy nghĩ gi&n đ&n và &u tr& &y mà khi m& ch&t, bao năm qua, r&t nhi&u đ&a tr& còn ch&a đ&t s&a b& ch&t oan, b& lu&t t&c hà kh&c, tàn nh&n chôn s&ng theo m&. Dù nh&ng ng&&i già kh&ng đ&nh họ tộc "d&-t&m-amí" đã ng& yên & buôn làng mình t& lâu l&m, ch& còn trong ký &c nh&ng c& nghĩ đ&n c&nh nh&ng đ&a tr& còn đ& h&n gây th&, vô t&i b& mang ra gi&a r&ng v&i muôn v&n thú d& và bi&t bao b&t tr&c... mà nhi&u ng&&i không kh&i r&ng mình.